

DOI 10.11603/m.2414-5998.2023.4.14114

УДК 378.147:616.99:378.6:61(477.840)

Н. Б. Глипка¹ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8568-088X>**Л. Я. Федонюк¹**ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4910-6888>**О. М. Шаповал²**ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1868-7811>**П. С. Жученко²**ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3448-1792>¹Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України²Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО
КОМПЛЕКСУ КАФЕДРИ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ ПРИ ВИКЛАДАННІ
ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕДИЧНА ПАРАЗИТОЛОГІЯ»**

N. B. Hlyvka¹, L. Ya. Fedoniuk¹, O. M. Shapoval², P. S. Zhuchenko²¹*I. Horbachevsky Ternopil National Medical University*²*National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya*

**PECULIARITIES OF THE USE OF THE EDUCATIONAL AND
METHODOLOGICAL COMPLEX OF THE TNMU MEDICAL BIOLOGY
DEPARTMENT DURING THE TEACHING OF THE SELECTIVE COURSE
“MODERN ASPECTS OF MEDICAL PARASITOLOGY”**

Анотація. У статті розглянуто методологічні аспекти організації викладання на кафедрі медичної біології вибіркової дисципліни «Сучасні аспекти медичної паразитології» студентам першого курсу Навчально-наукового інституту медсестринства спеціальності 223 «Медсестринство», які зосереджені на підвищенні якості засвоєння навчального матеріалу.

Описано та проаналізовано навчально-методичний комплекс для вивчення дисципліни «Сучасні аспекти медичної паразитології», який розроблений на основі нормативних документів освітньої програми «Сестринська справа».

Продемонстровано можливості вдосконалення та застосування освітніх методів у процесі набуття майбутніми фахівцями знань, умінь і практичних навичок.

У дослідженні було встановлено, що підготовка майбутніх медсестер у медичних закладах вищої освіти повинна сприяти реформуванню і модернізації системи вищої медсестринської освіти, оскільки якість освіти визначається із освітніх стандартів, що включають комплекс професіоналізму, сучасних технічних засобів навчання, педагогічних технологій та якості навчання. Готовність фахівця до професійної діяльності базується на вмінні самостійно працювати і визначається як один із основних критеріїв.

Застосування методичних матеріалів кафедри медичної біології надає змогу не лише вдосконалити пізнавальну активність студентів при вирішенні навчальних завдань, але і підвищити якість професійної спрямованості у поєднанні з індивідуальним підходом у навчанні. Рівень організації навчального процесу у здобувачів вищої освіти залежить від зацікавленості навчальною дисципліною, рівня пізнавальної активності та формування умінь і навичок, а також відповідних можливостей професійної діяльності.

Ключові слова: освітній процес; медична паразитологія; сестринська справа.

Abstract. The article considers the methodological aspects of the organization of teaching at the Medical Biology Department the selective course “Modern Aspects of Medical Parasitology” to first-year students of the Educational and Scientific Institute of Nursing specialty 223 Nursing, which focus on improving the quality of assimilation of educational material.

The educational and methodical complex for studying the discipline “Modern Aspects of Medical Parasitology”, which is developed on the basis of normative documents of the educational program “Nursing”, is described and analyzed.

© Н. Б. Глипка, Л. Я. Федонюк, О. М. Шаповал, П. С. Жученко

The possibilities of improving and applying educational methods in the process of acquiring knowledge, skills and practical skills by future specialists are demonstrated.

The study found that the training of future nurses in higher education medical institutions should contribute to the reform and modernization of the system of higher nursing education. Since the quality of education is determined by educational standards, including a complex of professionalism, modern technical means of education, pedagogical technologies and quality of education. The specialist's readiness for professional activity is based on the ability to work independently and is defined as one of the main criteria.

The use of methodological materials of the Medical Biology Department allows not only to improve the cognitive activity of students in solving educational problems, but also to improve the quality of professional orientation in combination with an individual approach to learning. The level of organization of the educational process among students depends on the interest to the selective course, the level of cognitive activity and the formation of skills and abilities, as well as the possibilities of professional activity.

Key words: educational process; medical parasitology; nursing.

Вступ. Пошук стандартів у медичній освіті є найкращою стратегією для досягнення концептуально нового рівня якості підготовки майбутніх фахівців, що базується на підготовці медичних працівників відповідно до загальноприйнятих міжнародних освітніх стандартів.

Л. Кайдалова (2018) зазначає, що освіта складає основу конкурентоспроможності країни, а її політична та економічна незалежність відображає важливу тенденцію сучасного світу [1]. Саме освіта дає можливість до безперервного розвитку здібностей і формує життєві прагнення населення. Що вищий рівень освіти має людина, то більше у неї можливостей для створення найкращих умов життя та праці (Козько В. М., 2017) [2].

І. Погоріла (2021) вважає, що реформа вищої освіти в Україні вимагає застосування єдиного методологічного підходу до різних навчальних дисциплін, таких як медицина, технології та педагогіка [6]. Кожна освітня спеціалізація має відмінності у структурі та змісті, зумовлені її основним завданням професійної підготовки [3].

У 2008 р. відповідно до вимог міжнародних стандартів в Україні запроваджена медсестринська освіта, яка відповідає структурі освіти більшості країн світу, де підготовка здійснюється на рівні світових стандартів, наприклад у Канаді та Сполучених Штатах Америки. Підготовка студентів сестринської справи в Україні здійснюється у Буковинському державному медичному університеті, Харківському національному медичному університеті та Житомирському інституті медсестринства [12].

Визнання дипломів університетів є основним першочерговим завданням ЗВО, оскільки освічена особистість – це не лише власне досягнення, але і досягнення, що сприяє розвитку суспільства. Розвиток репутації, підвищення рейтингу та конкурентоспроможності – ключові завдання, які необхідні для підтримки професійної компетентності [5]. Мотивація викладачів та ефективність педагогічної роботи відображають зацікавлення здобувачів

до освітнього процесу [4, 7]. Формування професіоналізму – важлива якість навчального процесу, особливо, коли це стосується вищої медичної та медсестринської освіти.

За оцінкою Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), кожна четверта людина інвазована паразитичними червами. Понад 300 видів гельмінтів і 18 видів найпростіших викликають захворювання у людей, спричиняючи хвороби та нещастя в більшості тропічних країн, та займають четверте місце серед інших хвороб у всіх частинах світу, поступаючись лише ішемічній хворобі серця, туберкульозу та цукровому діабету [8, 9]. Вони уражають мільярди людей, щорічно вбивають мільйони і завдають їм виснажливих травм. Паразитарні захворювання можуть проявлятися різними клінічними проявами залежно від ураженої тканини. Тому із зростанням кількості паразитарних хвороб у практиці медичних сестер як терапевтичного, так і хірургічного профілю виникає необхідність підвищення рівня освіченості та підготовленості до освітньої системи у підготовці їх професійної діяльності [11]. Вміння проводити діагностику паразитарних інвазій суттєво впливає на методику дослідження, принципи подальшого лікування та догляду за хворими [10].

Мета дослідження – представити досвід щодо впровадження вибіркової навчальної дисципліни «Сучасні аспекти медичної паразитології» в навчальний процес кафедри медичної біології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України з метою підвищення професійної підготовки майбутніх фахівців за освітньою програмою «Сестринська справа» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 223 «Медсестринство».

Методи дослідження. Описано та проаналізовано навчально-методичний комплекс, який висвітлює робочу програму, силабус та навчальні плани, а також зміст освітньо-професійної програми «Се-

стринська справа» для здобувачів вищої освіти, які навчаються на першому курсі Навчально-наукового інституту медсестринства ТНМУ імені І. Я. Горбачевського. Згідно з навчальним планом ТНМУ, на вибірккову дисципліну «Сучасні аспекти медичної паразитології», яка вивчається студентами 223 «Медсестринство», вноситься 90 год, із яких 16 год вноситься на лекції, 24 год – на практичні заняття та 50 год – на самостійне опрацювання. Завершення вивчення дисципліни передбачає вид контролю: залік.

Результати дослідження. «Сучасні аспекти медичної паразитології» – одна з багатьох вибіркових навчальних дисциплін, яку пропонують студентам для вивчення у медичних закладах вищої освіти. У ТНМУ вищезазначену вибірккову дисципліну викладають для здобувачів ННІ медсестринства. Вивчення таких предметів, як «Загальна біологія», «Біологія людини» та «Біологія тварин» у середній загальноосвітній школі, створює базу для навчальної дисципліни, яка вивчається студентами у медичному закладі вищої освіти.

Основними видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів та консультації.

При вивченні дисципліни «Сучасні аспекти медичної паразитології» використовують такі методи навчання: словесні (розповідь, бесіда, пояснення); практичні (практична робота); пояснювально-ілюстративні (навчальна література, натуральні об'єкти, відеофільми); аналітичний; проблемного викладу; дослідницький.

У результаті вивчення вибіркової дисципліни «Медична паразитологія» здобувач вищої освіти набуває як загальних, так і фахових компетентностей, які відповідають програмним результатам навчання з дисципліни «Медична паразитологія» та визначені стандартами вищої освіти:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- знання і розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності;
- здатність застосовувати професійні та правові стандарти у повсякденній медсестринській практиці;
- здатність розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності і визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях та станах;

- планувати і проводити профілактичні та проти-епідемічні заходи щодо інфекційних хвороб;
- належно вести відповідну медичну документацію.

Розкриття основних проблемних питань із відповідних розділів навчальної дисципліни відбувається на лекціях, охоплюючи теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни, а саме лектори розкривають загальні принципи організації та біології найпростіших, гельмінтів, членистоногих, їх морфологічні особливості, закономірності життєдіяльності паразитів, їх еколого-етологію та особливості життєвого циклу, розкривають основні методи лабораторної діагностики паразитів. Подача навчального матеріалу здійснюється за допомогою мультимедійної презентації, що сприяє покращенню засвоєння інформації.

На практичних заняттях здобувачі вищої освіти розвивають навички та вміння, що дозволяють застосовувати їх на практиці, детально вивчаючи конкретні теоретичні положення із викладачем, виконуючи сформульовані завдання індивідуально та вирішуючи проблеми відповідно до ситуації. Практичні заняття передбачають детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни із викладачем і формування вміння та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань та вирішення ситуаційних задач. Практичні заняття проводяться згідно з методичними вказівками з урахуванням усіх необхідних моментів, котрі забезпечують грамотну педагогічну організацію навчального процесу на всіх етапах. Згідно з робочою програмою передбачено 12 практичних занять, на яких розглядаються біологічні основи паразитизму, роль паразитів у виникненні трансмісивних і природно-осередкованих захворювань, вплив екологічних факторів в еволюції представників Підцарства Найпростіші, представників Типів Плоскі та Круглі черви, представників Типу Членистоногі, патологічний вплив паразитів на організм людини, а також ефективність методів профілактики паразитарних хвороб залежно від способів зараження, сформувавши вміння та навички їх практичного застосування шляхом виконання сформульованих завдань та вирішення ситуаційних задач.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти передбачає самостійне опрацювання окремих тем навчального матеріалу в години, вільні від обов'язкових навчальних занять, а також включає

підготовку до будь-якого виду контролю. Вивчений навчальний матеріал за напрямками, визначеними навчальним планом, який студенти опановують у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль у вигляді заліку разом із матеріалом, засвоєним на аудиторних заняттях.

Консультації (індивідуальні або групові) проводяться з метою допомогти студентам роз'яснити складні для самостійного осмислення питання, вирішити складні проблемні завдання, які виникли при самостійній роботі у здобувачів вищої освіти при вивченні навчального матеріалу, при підготовці до практичного заняття або перед складанням заліку.

Покращення викладання такого важливого розділу медичної біології, як паразитологія, вимагає не лише досконалих освітніх стандартів, професіоналізму викладачів, але й наявності навчально-методичного комплексу та сучасних технічних засобів навчання. Для цього викладачі кафедри медичної біології підготували необхідні матеріали, які передбачені робочою навчальною програмою та силабусом із вибіркової дисципліни «Сучасні аспекти медичної паразитології». Зокрема, колектив викладачів підготував навчальний посібник «Медична паразитологія», який відтворює останні досягнення у вивченні окремих питань із медичної протозоології, гельмінтології та арахноентомології і відповідає вимогам сучасної навчально-методичної літератури для студентів галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 223 «Медсестринство». До лабораторного практикуму увійшли структурно упорядковані та послідовно подані матеріали до практичних занять із загальної паразитології, медичної протозоології, медичної гельмінтології та медичної арахноентомології. Видання містить дидактичний матеріал для самостійної роботи, перелік теоретичних питань для контролю знань, тестові завдання для самоперевірки, словник основних понять та термінів. До кожного практичного заняття представлено хід роботи, передбачено завдання у формі таблиць, схем і рисунків, наведено основні біологічні терміни та поняття з медичної паразитології. Лабораторний практикум забезпечує відмінну організацію аудиторних занять і самостійну роботу студентів із вибіркової дисципліни «Сучасні аспекти медичної паразитології» та сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, набуття здобувачами компетентностей і програмних результатів навчання для вирішення проблем здоров'я людини.

Студенти спеціальності 223 «Медсестринство» мають можливість отримати не лише теоретичну підготовку, а й оволодіти практичними навичками, які є обов'язковими для опанування студентами протягом навчального року. Матрикули практичних навичок, які студенти складають після вивчення дисципліни, передбачають засвоєння ними практичних навичок, частина з яких внесена в матрикул відповідної лінії. Складання навичок, окрім практичного виконання, вимагає ґрунтовних знань та розуміння студентом їх теоретичних аспектів і передбачає відповідний рівень засвоєння. На кафедрі медичної біології студенти ННІ медсестринства при вивченні медичної паразитології здають такі практичні навички: вміти користуватися світловим мікроскопом; мікроскопічний аналіз постійних мікропрепаратів найпростіших із визначенням виду паразита та його медичного значення; мікроскопічний аналіз постійних мікропрепаратів гельмінтів із визначенням виду паразита та його медичного значення; ідентифікувати членистоногих за допомогою лупи або світлового мікроскопа та вказати їх медичне значення.

Для створення найповнішого уявлення змісту оточуючої нас живої природи та взаємозв'язків особин між собою на кафедрі медичної біології оформлено експозицію «Медико-біологічні аспекти паразитизму» у навчальному музеї імені І. І. Яременка. Музейна експозиція оформлена за принципом взаємодії паразита та хазяїна на рівні паразитарних взаємозв'язків особин між собою. Виставковий матеріал наглядно демонструє природно-осередковий характер паразитарних хвороб та інвазій, надаючи чітке уявлення про взаємозв'язок способу життя тварин із проявами паразитарних захворювань.

На вітринах головної експозиції розміщена інформація про 13 захворювань, збудниками, переносниками або хазяїнами яких є тварини, розміщені у спеціальних контейнерах на стінах навчального музею. Проілюстровано систематичне положення, морфологію, цикл розвитку збудника, шляхи зараження, клінічну картину, методи лабораторної діагностики та профілактики 7 інфекційних і 6 інвазійних захворювань.

На думку L. Ya. Fedonyuk et al. (2021), з-поміж різних наочностей перше місце повинні займати натуральні об'єкти та їх зображення, які створюють уявлення про зміст оточуючої живої природи. Експонати музею також відображають взаємозв'язок організмів між собою та навколишнім середовищем, зв'язок рослинного та тваринного світу,

складають уявлення про будову багатоклітинних організмів. Експонати музею формують сукупність знань про закони природи і є цінним підґрунтям для вивчення основ паразитів людини та паразитарних інвазій [21].

Згідно з робочою навчальною програмою з вибіркової дисципліни «Сучасні аспекти медичної паразитології», студенти мають можливість отримувати додаткові бали за виконану індивідуальну роботу на кафедрі медичної біології. Дана робота передбачає розвиток здібностей у студентів в індивідуально-спрямований спосіб та реалізує їх творчі можливості через науково-дослідну роботу та творчу діяльність. Студенти можуть отримати додаткові бали за складання біологічних кросвордів із розділу медичної паразитології, підбір відео- та аудіоматеріалів із дисципліни, а також підбір експонатів для навчально-біологічного музею імені І. І. Яременка.

Аналіз джерел N. Saydalieva (2019) [19] та V. Senthilkumar (2022) [20] доповнюють наші результати щодо реформування системи охорони здоров'я, зважаючи на сучасні реалії. На їх думку, набуває особливої актуальності перегляд основних положень освітнього процесу. Питання вдосконалення форм і методів підготовки кваліфікованих спеціалістів та вдосконалення навчального процесу у закладах вищої освіти, на нашу думку, є першочерговим завданням. Для професійної підготовки майбутніх спеціалістів передбачено формувати особистість, яка здатна нести відповідальність за результати своєї діяльності та вміти самостійно організувати навчальну роботу [21].

Однак аналіз досліджень R. Jayashree [17] і V. Senthilkumar [20] свідчить, що до основних чинників, які забезпечують якість освіти, належать не лише професійна підготовка викладачів та їх особистісні якості, але і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, застосування сучасних освітніх технологій, залучення здобувачів вищої освіти як суб'єктів навчально-виховного процесу до науково-дослідницької діяльності [13, 14, 16]. Кафедра медичної біології ТНМУ щорічно залучає студентів ННІ медсестринства до роботи наукових форумів, які проходять на базі кафедри медичної біології та університету, студенти самостійно працюють над пошуком науково-пізнавальної літератури й обговорення з науковим керівником відповідної тематики. На науково-практичних конференціях висвітлюються основні результати власних досліджень, виконаних студентом, під керівництвом наукового керівника. Кафедра медичної

біології працює із студентами першого курсу, які роблять свої перші кроки в науці [9].

Дані нашого дослідження доповнюють результати N. Saydalieva [19] щодо формування у здобувачів вищої освіти вміння коректної роботи із різними джерелами інформації та дотримання вимог наукової етики, що дуже важливо поширити серед студентської спільноти, а насамперед першого курсу, справжні морально-етичні цінності, серед яких перше місце має посісти академічна доброчесність [14, 17].

Таким чином, методологічний комплекс кафедри медичної біології зумовлює підтримання задовільної освітньо-кваліфікаційної характеристики здобувача, дає їм можливість отримати відповідні знання та опанувати практичні навички, що передбачає вміння дати оцінку паразитичним хворобам, обґрунтувати приналежність хвороб людини до природно-осередкових і трансмісивних груп; ідентифікувати збудників та переносників збудників для діагностики паразитарних хвороб за допомогою макро- і мікропрепаратів; здатність визначити різні стадії життєвого циклу паразитів людини; обґрунтувати основні методики лабораторної діагностики; за допомогою лабораторних методів встановити діагноз інвазій; описати морфофункціональні особливості паразитів, цикли їх розвитку; визначити шляхи зараження паразитами, методи лабораторної діагностики паразитарних захворювань, профілактичні заходи.

Отже, рівень організації навчального процесу на кафедрі медичної біології допомагає формувати високий рівень підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 223 «Медсестринство», проте залежить від зацікавленості студентами навчальною дисципліною, рівня пізнавальної активності, здатності формувати вміння та опанувати практичні навички.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Досвід впровадження у навчальний процес вибіркової дисципліни «Сучасні аспекти медичної паразитології» за освітньою програмою «Сестринська справа» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 223 «Медсестринство» на кафедрі медичної біології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України та аналіз навчально-методичного комплексу вибіркової дисципліни встановив, що використання сучасних методів викладання сприяє оптимізації навчального процесу з медичної пара-

зитології, забезпечує краще засвоєння матеріалу та його відтворення, сприяє широкому використанню отриманих знань і вмінь у майбутній практичній діяльності медсестри.

З огляду на це вважаємо, що самостійна пізнавальна діяльність студентів є пріоритетною формою організації навчання. Насамперед це має вирішальний вплив на розвиток мотивації студентів, виховання відповідальності, можливості викорис-

товувати теоретичні знання безпосередньо в практичній діяльності.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у важливості сформуванню у студента вміння самостійно орієнтуватися в інформації, успішно її використовувати, практично застосовувати вміння і навички, набуті під час навчання, засвоїти саме той матеріал, який необхідний для майбутньої успішної професійної діяльності.

Список літератури

1. Кайдалова Л. Теоретичні та практичні питання стандартизації освітньої діяльності [Електронний ресурс] / Л. Кайдалова. – Режим доступу : <http://dspace.ukrfa.kharkov.ua/>.
2. Медична паразитологія з ентомологією : навч. посіб. / за ред. В. М. Козька, В. В. М'ясоєдова. – К. : Медицина, 2017. – 336 с.
3. Навчальні музеї Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України та їх роль у процесі навчання і виховання майбутніх спеціалістів медсестринства / Л. Я. Федонюк, С. О. Ястремська, О. М. Ярема [та ін.] // Вісник медичних і біологічних досліджень. – 2021. – № 4 (10). – С. 34–41.
4. Педагогіка та психологія вищої школи : навч. посіб. / Л. Г. Кайдалова, І. С. Сабатовська-Фролкина, Н. В. Альохіна, Н. В. Шварп. – Х. : НФаУ, 2019. – 248 с.
5. Переваги та недоліки викладання медичної паразитології в умовах дистанційного навчання / Р. Є. Булик, К. В. Власова, М. І. Кривчанська, О. В. Власова // Клінічна та експериментальна патологія. – 2020. – Т. 19, № 3 (73). – С. 144–149.
6. Підходи до формування біологічної компетенції в студентів закладу вищої медичної освіти / І. Погоріла, О. Гурняк, Н. Корнова [та ін.] // Europejskie Studia Humanistyczne: Państwo i Społeczeństwo. – 2021. – Nr 2. – S. 231–242.
7. Пішак В. П. Медична біологія : підручник / В. П. Пішак, Ю. І. Бажора. – 3-тє вид. – Вінниця : Нова Книга, 2017. – 608 с.
8. Серних Н. О. Застосування методів навчання у вивченні медичної паразитології / Н. О. Серних, О. М. Волкова // Український журнал хірургії. – 2017. – № 2 (33). – С. 12–15.
9. Федонюк Л. Я. Життя для науки : монографія / Л. Я. Федонюк, О. М. Ярема, С. С. Подобівський. – Тернопіль : ТДМУ, 2018. – 72 с.
10. Шевчук Т. І. Актуальність вивчення – природно-осередкових захворювань у рамках викладання медичної паразитології / Т. І. Шевчук // Буковинський медичний вісник. – 2015. – Т. 19, № 3. – С. 291–294.
11. Шевчук Т. І. Особливості викладання медичної паразитології в рамках професійної медичної підготовки майбутніх лікарів / Т. І. Шевчук // Вісник Вінницького національного медичного університету. – 2013. – Т. 17, № 1. – С. 196–199.
12. Ястремська С. О. Характеристика електронного інформаційного освітнього середовища професійної підготовки майбутніх магістрів медсестринства вищих медичних навчальних закладів / С. О. Ястремська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Педагогіка і психологія». – 2017. – № 52. – С. 203–209.
13. Burnout and resilience among nurses practicing in high-intensity settings / С. Н. Rushton, J. Batcheller, K. Schroeder, P. Donohue // American journal of critical care. – 2015. – Vol. 24 (5). – P. 412–420.
14. Çam O. Nurses' Resilience and Effective Factors / O. Çam, A. Büyükbayram // Journal of Psychiatric Nursing. – 2017. – Vol. 8 (2). – P. 118–126.
15. Hartmann S. Next-generation parasitologists: Structured training programs meet educational challenges / S. Hartmann // Trends Parasitol. – 2017. – Vol. 33 (6). – P. 423–425.
16. How to promote medical parasitology teaching in healthcare programmes [Electronic resource]. – Access mode : https://www.researchgate.net/publication/339050907_How_to_promote_medical_parasitology_teaching_in_healthcare_programmes.
17. Jayashree R. A Study on Innovative Teaching Learning Methods for Undergraduate Students / R. Jayashree // International Journal of Humanities and Social Science Invention. – 2017. – Vol. 6 (11). – P. 32–34.
18. Personal values of future doctors / O. M. Khrystenko, A. V. Vykhreshch, L. Ya. Fedoniuk, N. Ya. Oliinyk // Wiadomości Lekarskie. – 2022. – Т. 75 (8), cz. 2. – S. 2020–2025.
19. Saydalieva N. (2019). European Formation of Students' translation competencies in Teaching Chinese / N. Saydalieva // Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. – 2019. – Vol. 7 (12). – P. 925–929. – Access mode : <http://www.idpublications.org/wp-content/uploads/2019/11/Full-Paper-FORMATION-OF-STUDENTS-TRANSLATION-COMPETENCIES-IN-TEACHING-CHINESE.pdf>.

20. Senthilkumar V. Impact of Innovative Teaching and Learning Methodologies for Higher Educational Institutions with Reference to Trichirappalli District / V. Senthilkumar, Dr. R. Kannappa // *Journal of Business and Management*. – 2017. – Vol. 19, Issue 7. – P. 88–92.

21. The educational museums of I. Horbachevsky Ternopil National Medical University and their role in the educational process of future nursing specialists / L. Ya. Fedoniuk, S. O. Yastremska, O. M. Yarema, T. O. Rekun // *Медицна освіта*. – 2021. – № 3. – С. 134–141.

References

1. Kaydalova, L. Teoretychni ta praktychni pytannya standartyzatsiyi osvitynoi diyalnosti [Theoretical and practical issues of standardization of educational activities]. Retrieved from: <http://dspace.ukrfa.kharkov.ua/> [in Ukrainian].

2. Kozko, V.M., & Myasoyedov, V.V. (Ed.). (2017). *Medychna parazytolohiya z entomolohiyeyu [Medical parasitology with entomology]*. Kyiv: Medytsyna [in Ukrainian].

3. Fedonyuk, L.Ya., Yastremska, S.O., Yarema, O.M., Herasymyuk, I.Ye., & Bodnar, Ya.Ya. (2021). Navchalni muzeyi Ternopil'skoho natsionalnoho medychnoho universytetu imeni I.Ya. Horbachevskoho MOZ Ukrainy ta yikh rol u protsesi navchannya i vykhovannya maybutnikh spetsialistiv medsestryntva [Educational museums of I. Horbachevskiy Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine and their role in the process of training and education of future nursing specialists]. *Visnyk medychnykh i biolohichnykh doslidzen – Bulletin of medical and biological research*, 4(10), 34-41 [in Ukrainian].

4. Kaydalova, L.H., Sabatovska-Frolkina, I.S., Alohina, N.V., & Shvarp, N.V. (2019). *Pedahohika ta psykholohiya vyshchoyi shkoly [Pedagogy and psychology of higher education]*. Kharkiv: NFAU [in Ukrainian].

5. Bulyk, R.Ye., Vlasova, K.V., Kryvchanska, M.I., & Vlasova, O.V. (2020). Perevahy ta nedoliky vykladannya medychnoyi parazytolohiyi v umovakh dystantsiynoho navchannya [Advantages and disadvantages of teaching medical parasitology in distance learning conditions]. *Klinichna ta eksperymentalna patolohiya – Clinical and experimental pathology*, 19, 3(73), 144-149 [in Ukrainian].

6. Pohorila, I., Hurnyak, O., Kornova, N., Bychko, A., & Romanenko, O. (2021). Pidkhody do formuvannya biolohichnoyi kompetensiyi v studentiv zakladu vyshchoyi medychnoyi osvity [Approaches to the formation of biological competence in students of a higher medical education institution]. *Europejskie Studia Humanistyczne: Państwo i Społeczeństwo*, 2, 231-242 [in Ukrainian].

7. Pishak, V.P., & Bazhora, Yu.I. (2017). *Medychna biolohiya [Medical biology]*. (3-rd ed.). Vinnytsya: Nova Knyha [in Ukrainian].

8. Syernykh, N.O., & Volkova, O.M. (2017). Zastosuvannya metodiv navchannya u vyvchenni medychnoyi parazytolohiyi [Application of teaching methods in the study of medical parasitology]. *Ukrayinskyy zhurnal khirurhiyi – Ukrainian Journal of Surgery*, 2(33), 12-15 [in Ukrainian].

9. Fedonyuk, L.Ya., Yarema, O.M., & Podobivskyy, S.S. (2018). *Zhyttya dlya nauky [Life for science]*. Ternopil: TDMU [in Ukrainian].

10. Shevchuk, T.I. (2015). Aktualnist vyvchennya – pryrodno-oseredkovykh zakhvoryuvan u ramkakh vykladannya medychnoyi parazytolohiyi [The relevance of studying natural focal diseases within the framework of teaching medical parasitology]. *Bukovynskyi medychnyy visnyk – Bukovyna Medical Herald*, 19(3), 291-294 [in Ukrainian].

11. Shevchuk, T.I. (2013). Osoblyvosti vykladannya medychnoyi parazytolohiyi v ramkakh profesiynoyi medychnoyi pidhotovky maybutnikh likariv [Peculiarities of teaching medical parasitology as part of professional medical training of future doctors]. *Visnyk Vinnytskoho natsionalnoho medychnoho universytetu – Herald of the Vinnytsia National Medical University*, 17(1), 196-199 [in Ukrainian].

12. Yastremska, S.O. (2017). Kharakterystyka elektronnoho informatsiynoho osvitynoho seredovyschcha profesiynoyi pidhotovky maybutnikh mahistriv medsestryntva vyshchykh medychnykh navchalnykh zakladiv [Characteristics of the electronic informational educational environment for the professional training of future nursing masters of higher medical educational institutions]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhayla Kotsyubynskoho. Seriya «Pedahohika i psykholohiya» – Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiy. Ser. “Pedagogy and psychology”*, 52, 203-209 [in Ukrainian].

13. Rushton, C.H., Batcheller, J., Schroeder, K., & Donohue, P. (2015). Burnout and resilience among nurses practicing in high-intensity settings. *American journal of critical care*, 24(5), 412-420.

14. Çam, O., & Büyükbayram, A. (2017). Nurses' Resilience and Effective Factors. *Journal of Psychiatric Nursing*, 8(2), 118-126.

15. Hartmann, S. (2017). Next-generation parasitologists: Structured training programs meet educational challenges. *Trends Parasitol.*, 33(6), 423-425.

16. How to promote medical parasitology teaching in healthcare programmes. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/339050907_How_to_promote_medical_parasitology_teaching_in_healthcare_programmes.

17. Jayashree, R.A. (2017). Study on Innovative Teaching Learning Methods for Undergraduate Students. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 6(11), 32-34.

18. Khrystenko, O.M., Vykhreshch, A.V., Fedoniuk, L.Ya., & Oliinyk, N.Ya. (2022). Personal values of future doctors. *Wiadomości Lekarskie*, 75(8), 2020-2025.

19. Saydalieva, N. (2019). European Formation of Students' translation competencies in Teaching Chinese. *Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 7(12), 925-929. Retrieved from: <http://www.idpublications.org/wp-content/uploads/2019/11/Full-Paper-FORMATION->

[OF-STUDENTS-TRANSLATION-COMPETENCIES-IN-TEACHING-CHINESE.pdf](#).

20. Senthilkumar, V., & Kannappa, Dr.R. (2017). Impact of Innovative Teaching and Learning Methodologies for Higher Educational Institutions with Reference to Trichirappalli District. *Journal of Business and Management*, 19(7), 88-92.

21. Fedoniuk, L.Ya., Yastremska, S.O., Yarema, O.M., & Rekun, T.O. (2021). The educational museums of I. Horbachevsky Ternopil National Medical University and their role in the educational process of future nursing specialists. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 134-141 [in Ukrainian].

Отримано 06.10.2023.
Рекомендовано 04.12.2023.

Електронна адреса для листування: fedonyuklj@tdmu.edu.ua